

Van Kafka's *Gedaanteverwisseling* (1915) tot Nick Ervincks *EROMPRI* (2015)

of waarom de werkelijkheid soms ontploffen mag

Em. prof. dr. Freddy Decreus

Stel je voor, je wordt wakker en alle leven rondom jou is aan het muteren geslagen, één grote ravage, één grote metamorfose. De wereld ziet er plots helemaal anders uit, demonisch en fantasmagorisch, je greep op de dingen is weg, de oude vertrouwde gezichten en lichamen zijn op drift geslagen. Op straat zie je reuzegrote aardbeien, geel van kleur met blauwe bloemblaadjes (NOITATUM), daarrond dartelen nu eens insectoïden (ARCHISCULPT IV), dan weer koraalachtigen (YAROTOBS), zeewieren (MYRSTAW) en spinvormigen (NOITEM). Boomwortels (OLNETOP) zijn op wandel, vergezeld door mineralen die duizendvoudig uitvergroot zijn, het meest elementaire leven van cellen lijkt zich als een kolonie nieuwe bewoners over de aarde uitgespreid te hebben. Gigantische gele wachters hebben centrale plaatsen ingenomen te midden van pleinen (EGNOABER) en kerken (EITZO), gele en blauwe sfinxen fungeren als poortwachters bij alle gebouwen (GARFINOSWODA en NIKEYSWODA), hier en daar staat een immens godenbeeld (LUIZADO) dat als een hoge controlepost de stad overschouwt. Imposante cyborgs, tot aan de tanden gewapend en van perfect symmetrische snit, genaamd AGRIEBORZ, AGRIEMYS en SIZALGIORZ, bewegen zich voort op glijbanen van licht en kleur, een soort skeletten die je enkel langs hun binnenzijde ziet, lichamen ogenschijnlijk in rust, maar die toch elk moment tot leven dreigen te komen (SURIELEJIF). Zegt men ook niet dat ze zich 's nachts terugtrekken in hun ruimteschepen, die massieve, mysterieuze gele eieren die hele gebouwen overspannen en in perfecte rust lijken te wachten op wat komen zal in opengevouwen huizenblokken, de zogenaamde TRIAFUTOBS en CORECHNOTS?

Met alle werken die Nick Ervinck tot op heden gemaakt heeft, is hij nu in staat je deze schokkende ervaring *live* in je eigenste nachtmerrie te laten meemaken. De honderden kunstwerken uit het laatste decennium (van 2003-2015) kunnen letterlijk een volslagen nieuwsoortige stad gaan vormen en een fantastische wereld bevolken, halfweg tussen de ons bekende werkelijkheid en een virtuele tegenwereld. Een eigen gamewereld, een plek waar sciencefiction naadloos overgaat in een parallelle wereld en waar een andere perceptie van tijd en ruimte regeert. Spoken uit oude rituelen duiken hier op (AGRIEMYS), maskers die onze voorouders droegen (RACHT), totembeelden waarvoor ze bloedige offers brachten (OKNALEH, OIRNAT), harnassen van *space warriors* in actie (ESAVOBOR, ELBEETAD), een fascinerende remake van een mythisch verleden, een

open blik op een volledig te manipuleren toekomst. In zijn jonge kunstenaarsleven heeft Nick Ervinck nu reeds gerealiseerd waar hij als kind van droomde: volledig opgaan in een hoogst persoonlijk gecreëerde wereld van wargames en *God games*, een tegenwereld van de verbeelding waarin alles mogelijk is, hybride, wazig en discontinu, sterk geprofileerd in zijn andersheid.

Maar is het niet precies dit gebrek aan eenduidigheid in beeld en vorm dat tegelijk de charme en de gruwel uitmaakt van een volslagen nieuwe werkelijkheid die geboren wordt onder onze ogen? Angsten en verlangens die tot voorheen naar de historische marge en het psychologisch persoonlijk (Freud) of collectief (Jung) onbewuste werden verdrongen, eisen nu ondubbelzinnig hun plaats op, want het wereldbeeld mag nu wel even *unheimlich*, fluïde en composiet zijn. Esthetisch een bijzonder knappe realisatie, maar wat een grote filosofische opgave wordt hiermee niet opgeroepen: wat is eigenlijk 'de werkelijkheid', is ons beeld ervan bedoeld stabiel en funderend te zijn, of mogen we er rustig mee bricoleren? Leven we niet steeds in sterk geïdeologiseerde kaders van waaruit we ons een werkelijkheid kunnen vormen, en is de kloof tot 'de werkelijkheid' niet steeds onoverbrugbaar? Misschien is het wel een puur romantisch artistiek criterium, maar kunstenaars voorvoelen de dingen, zegt men, ze zijn hun tijd soms ver voorop. Als dit zo is, vraag ik me af wat precies deze kunstenaar bespookt, wat hij precies voorvoelt; waarom deze hyperscherpe sensitiviteit voor een nieuw model van de werkelijkheid?

Deze belangrijke existentiële opgave overkwam ook Gregor Samsa in een van de meesterwerken van Franz Kafka, de beroemde novelle *Die Verwandlung* (1915). Toen hij 's morgens wakker werd, was hij veranderd in een grote kever, een onoplosbaar probleem voor zichzelf, een last voor heel zijn familie. Eén wereldoorlog later overkwam dezelfde bewustzijns crisis een andere modernistische antiheld: Béranger, *le dernier homme*, die in *Les Rhinocéros* (1959) van Eugène Ionesco plots iedereen een neushoorn zag worden, een subtiele verwijzing naar het snelle nazilidmaatschap van velen. En werd ook de Romeinse dichter Ovidius niet door keizer Augustus verbannen omdat hij diens nieuwe wereldorde in vraag stelde door middel van reeksen ludieke *Metamorfosen*? En trof hetzelfde lot ook niet Salman Rushdie, die in zijn *Duivelsverzen* (1988) enkele variaties op het leven van de Grote Profeet durfde te vertellen?

Wanneer je met Nick Ervincks (vooral) grotere werken geconfronteerd wordt, er letterlijk oog in oog mee komt te staan, komen veel van deze vragen terug. Verbazing en angst, lokroep en dreiging, want het organische dat we zo goed meenden te kennen, wordt nu plots ook postorganisch, het vervloeit, verglijdt, mengt zich met alle materialen en vormen om zich heen. Zijn werk 'ont-heemt' je, ont-neemt je oude bakens, ont-kracht de pretenties van alle machthebbers. Tevens echter – en hier ligt onmiskenbaar zijn grote verdienste – suggereert hij een nieuw 'heem', een andere plek waar een onttovering van

de wereld kan overgaan in een nieuwe 'betovering', niet meer te wijten aan een doorgedreven rationaliteit, zoals Max Weber nog vreesde, maar te danken aan een nieuwe magische en demonische bezetenheid, die de dingen in een nieuwe samenhang plaatst. Wat eerst overkomt als een dystopische variant van al het bestaande, verwerft geleidelijk een nieuwe identiteit. Je leert denken, voelen en tasten als een echte Ervinckiaan, je laat je emotioneel meedrijven op het spel van gele en blauwe lijnen die naar voorheen onbestaande objecten verwijzen en alle constructies van lichaam en geest deconstrueren, uitnodigen tot het proeven van een eindeloos spel met vloeibare energie.

Wie deconstructie zegt, zegt ook Derrida, en het is wellicht in de activiteiten van deze poststructuralistische filosoof dat ik Nick Ervinck, deze mutantenkunstenaar, apostel van een eindeloze metamorfose, het best kan situeren. Eigenlijk laat hij niets heel van het oude wereldbeeld, schudt hij de functie van architectuur duchtig dooreen en onderzoekt de mogelijkheden van plastische beeldvorming steeds verder en verder, letterlijk en figuurlijk dieper en dieper. Waar de klassieke kunst ervan uitging de figuur uit de materie los te wrikken, vertrekt hij eigenlijk van het tegenovergestelde adagium: de holle ruimte en steeds maar verder expanderende openingen in de vorm exploreren, een opdracht die vroegere kunstenaars technisch niet aankonden, maar ook esthetisch nooit gewild zouden hebben. In plaats van *'Mind the Gap!'* komt nu dus de opdracht *'Look for the Gap!'*

De grote fascinatie die uitgaat van Nick Ervincks werken ligt daarom zeker in het exploreren van deze *gap*, de vrijgekomen ruimte op zoveel gebieden, bijvoorbeeld tussen klassieke beelden op sokkel en digitale tsunami's die ze doorkruisen, tussen organische textuur en virtueel vernuft, tussen handgemaakt labeur en conceptuele verfijning, tussen de rondheid van bol of bel en de ruimte die daarin gecreëerd wordt. Vele vormen van artistieke en filosofische vreemdheid doorkruisen zijn werk en worden als een natte dwiel in ons gezicht gegooid. Daarom is hij ook de kunstenaar die ons begeleidt in een belangrijke overgangsfase in ons zelfbegrip als westerse mens. Zijn gedachtewereld moet daarom heel veel mensen fascineren, want hij behoort toch ook tot die generatie die uiteindelijk op zoek is naar mogelijkheden om eigen hamburgers te drukken via 3D-technieken, wanden en installaties van hele huizen kant en klaar uit te printen, en straks de eigen lever te programmeren!

Nick Ervinck stamt niet uit de generatie die na WO II dadelijk een betere en maakbare wereld wilde realiseren. Hij is geboren in 1981, dus de golden sixties (*Make Peace, not War*) zijn aan hem voorbijgegaan. Het hippiedom heeft hij niet gekend, maar wel is de droom hem bijgebleven om een andere wereld te helpen ontwerpen, om als een postmoderne alchemist nieuw leven te wekken in inerte materie door middel van gele fermentatie. Daarom is hij wel degelijk iemand die op zijn eigen manier bezig is naar de

'steen der wijzen' te zoeken in een maatschappij die vaak overkomt als doelloos en dolgedraaid.

Dit is het basisidee van heel deze tentoonstelling in Roeselare: we leven volop in overgangstijden, op zoek naar nieuwe manieren om onszelf te situeren en te duiden, zowel in het nano-kleine als in het galactisch grote. Zowel onder onze huid, hier dichtbij, in dit netwerk van aders, membranen en weefsels, als in de kosmische ruimte, ver weg, hebben we leven en bewustzijn anders leren ontdekken en daarom ook de plicht gekregen al dat nieuwe te integreren in onze zingeving. Bestaat er een kosmisch bewustzijn, bestaat er een 'Amazing Coherence of (Nearly) Everything' tussen mens en universum? Lees de vele werken van Ervin László over 'The Rise of the Integral Vision of Reality' en je wordt een ander mens! En het is precies de mens die gevoelig kan worden voor andere werelden, of gewoon voor de wereld-anders-gezien, die door deze kunstenaar begeleid kan worden, tastend als hij is naar nieuwe identiteiten in tijden waarin veel Grote Verhalen niet meer functioneren, verwijzend naar de tijdelijkheid en het speculatieve karakter van al onze vormen van zelfinterpretatie.

In deze tentoonstelling is dus duidelijk een kunstenaar én filosoof bezig geweest, iemand die zich vragen stelt bij recente processen van mutatie, transformatie en manipulatie (NOITATUM). Op het eerste gezicht lijken de drie werken EZORNIL, EZORNILI en EZORNILA op fragiele organische kunstwerkjes die de betere restaurants als dessert serveren, een koekjesfestijn zeg maar, raffijn uitgewerkt, kantwerkjes van finesse en delicatessen. Maar wat hun degustatie en aanblik meteen moeilijk maakt, zijn de weeïge kleurengolven die elkaar overspoelen en de sfeer oproepen van overmatig bestraalde laboratoriumproducten. Net zoals de gele aardbeien met blauw bloemblad (AELBWARTS) en de driekleurige botstructuren uit NOITATUM loopt door deze kunstwerkjes een zeer bizar spoor, dat tegelijk aantrekt en afstoot. Zijn deze drie constructies gevolgen van genetische manipulatie, zijn ze mislukt of gelukt, waarvoor worden ze markteconomisch gebruikt? Zal het mengen van genetisch materiaal met organische levensvormen ons er uiteindelijk in doen slagen resistent en gezond voedsel te produceren, of is deze *God game* nu reeds gedoemd om te mislukken? De filosoof en kunstenaar werpt ons hier een hele resem ethische vragen voor de voeten over een nieuwe maakbaarheid van de werkelijkheid. Tontoongesteld in kastjes die verwijzen naar oude museale gewoontes, in een dagelijkse werkruimte die vele mensen samenbrengt, worden heden, verleden en toekomst even verenigd om ons, kijker en voyeur, te provoceren, te charmeren en intrigeren. Bevroren als frêle organismen, aarzelend tussen natuur en cultuur, of tussen endogene en exogene skeletten, houden ze de kijker in een ongemakkelijk soort spanning. Het einde van een bepaald type mens, of net het begin van een hogere mensensoort die na de ontwikkeling van zijn reptielen-, zoogdieren- en neocorticale hersenen inplantbare en vervangbare stukken brein krijgt toegediend?

Wat kan je in een dergelijk overgangsklimaat eigenlijk het beste doen als kunstenaar en filosoof? Luc Perceval, artistiek leider van de Blauwe Maandag Compagnie in vervlogen tijden, zei ooit eens: 'Kunst kan de wereld niet redden, maar je moet wel altijd roepen, luid roepen om gehoord te worden.' Confronteer de mensen dus maar met het nieuwe, Nick, sensibiliseer hen, schilder je aardbeien maar geel en geef ze blauwe blaadjes mee, laat ze zelfs imploderen en exploderen in ons gezicht, want het is maar zo dat we wakker worden. Maar blijf ons ook altijd een beetje gelukkig maken en laat al die nieuwe gele ridders uit jouw droomwereld nog vele blauwe prinsessen ontvoeren!